

Ha a történelem elfogulatlan szemlélete megköveteli, hogy az események sorát visszatekintően viszonyítsuk a mai állapotokhoz - a változás igazi ismérveihez ekként érve csak hozzá -, akkor e mai helyzetből való továbblépés konkrétságainak és korántsem viszonylagos biztosítékainak mérlegelésekor is ezt a "visszapergető", oknyomozó szemléletet kell érvényesítenünk. Az itt közreadott MEMORANDUM és PROGRAMJAVASLAT épp ezért nem a rendszer egyetemes problémáit összegzi, hanem azokat a konkrétumokat, amelyeknek megoldása egyfelől az igazi, nemzetiségi jobbulás előfeltétele, másrészt viszont egy valódi, egyetemes emberjogi jobbulás következménye lenne.

E mai, Európa szegényének számító román rezsim valódi megváltozása - meggyőződésünk -, azoknak a gyakran csak a háttérben érvényesülő kérdéseknek a fölvetésében, kritikájában és megoldásában rejlik, amelyeket a PROGRAMJAVASLAT rendszerez. Nem számítunk már e rendszer józanságára; amire számítunk, az a mi belső és aktivizálódó rezisztenciánk, valamint Magyarország és a világ demokratikus erőinek - nem a háromnapos csoda időtartamára korlátozódó - támogatása. S amire még számítunk, az a terror növekedése.

A helyzet valódi megváltoztatása természetesen nemcsak a mi feladatunk; ám remélni és tenni e változásért a mi dolgunk is. Barátot, józanul mérlegelő segítőtársat látunk e feladathoz minden zsarnoksággyűlölő emberben, s főképp a románságban. A Ceaușescu-éra a végéhez közeledik. Számunkra a terror elszántságot adott, tőlük elvett mindent.

Valamennyiünk szabadságának visszaszerzése érdekében, elszántságunkat és szolidaritásunkat készek vagyunk minden román barátunkkal és sorstársunkkal megosztani, és biztosítani őket arról, hogy ez a szolidaritás, ez az elszántság rejtett szándékokat nem takar és nem tűr.

(Ara-Kovács Attila)

□

A MEMORANDUMOT és a PROGRAMJAVASLATOT megküldjük az

Egyesült Államok
Egyesült Királyság
Finn Köztársaság
Francia Köztársaság
Német Szöv. Közt.
Osztrák Közt.

Spanyol Királyság

képviselőnek, akik a madridi konferencián részt vesznek. Valamint a Magyar Népköztársaság külügyminisztériumának.

(Ara-Kovács Attila)

MEMORANDUM

a helsinki értekezlet megállapodásainak betartását ellenőrző madridi konferencia résztvevőihez

A romániai - mintegy kétmilliónyi - magyarság fennmaradása érdekében emeljük föl szavunkat a madridi konferencián képviselt országok népei előtt. Talán még nem késő megállítani azt a folyamatot, mely a román kormány politikája következtében létünkre tör.

Erdély elrománosítása, kultúránk visszaszorítása soha nem látott erőfeszítéssel folyik. A magyar többségű vagy színmagyar vidékekre és helységekbe - főleg városokba - tömegesen telepítenek be Kárpátokon túli románokat. A hivatalos statisztikák adatai szerint országos lélekszámunk lényegében stagnál. A magyar nyelvű iskolarendszert fokozatosan leépítik, könyv- és lapkiadásunk mind hátrányosabb helyzetben van. Nyelvünk a közéletből valójában teljesen kiszorított. A magyarság többi részétől való elszigetelésünk tendenciája mind erőteljesebb. (A Magyarország és Románia közötti kapcsolatok minden területen a minimális szint alatt vannak.)

Azonosságtudatunk természetes kifejlődését minden eszközzel akadályozzák. Magyar nemzedékek sora nő fel értékeink lebecsülését, a román történelem és kultúra felsőbbrendűségét propagáló sovinizmus légkörében anélkül, hogy saját etnikumának, sőt Erdélynek a valódi történelmét megismerhetnék. Az államhatalom mint rejtőzködő ellenséghez viszonyul hozzánk, mindenekelőtt az értelmiséghez és a munkássághoz. A biztonsági szervek terrorja napirenden van. Ha értékeink védelmében szót emelünk, minket nyilvánítanak sovinizistáknak. Gyakorlatilag másodrendű állampolgárokként élünk Romániában, akiknek szakmai érvényesülési lehetőségeit is korlátozza az a tény, hogy magyarok vagyunk.

Önvédelmi lehetőségekkel nem rendelkezünk. Az egyén tehetetlen a hatalom önkényével szemben, közösségi érdekvédelmi szervünk pedig 1949 - a Magyar Népi szövetség likvidálása - óta nincs. Így helyzetünket nem csupán az egyéni jogok hiánya, de kollektív jogfosztottság is jellemzi, mely két dolog esetünkben elválaszthatatlan.

Helyzetünk megváltoztatásának esélyeit a legmélyebben érinti az a tény, hogy a nemzetközi egyezmények nem foglalnak állást a kisebbségek kollektív jogaival kapcsolatban. E problémának a nemzetközi gyakorlatban érvényesülő megközelítési módja, mely kizárólag az emberi jogok szempontját veszi figyelembe, megfelel azokról az értékekről, melyeket egy nemzetiségi kisebbség, tradícióira visszavezethetően, sajátos kultúrájában és kollektív egyéniségében mint közösség hordoz. Ezen értékek külön jogvédelmet érdemelnének. Mert míg a többség számára - túlsúlya és hatalmi helyzete következtében - a

sajátos értékei számára kedvező közeg természetes módon adott, a kisebbségnek ehhez kollektív önvédelmi lehetőségekre lenne szüksége. Ezért az a törekvés, mely a kisebbségek emberi jogait azok csoportjellegének figyelembevételével nélkül igyekszik biztosítani - szándékától függetlenül - kiszolgáltatja őket a többségnek.

Mindezek számbavétele alapján úgy látjuk, hogy jogfosztott helyzetünk megváltoztatásának lényeges feltétele lenne, hogy a madridi konferencián létrejövő nemzetközi egyezmények rögzítsék megmaradásunkat és ezáltal értékeink megtartását biztosító emberi jogainkat.

1.- Etnikai és kulturális szempontból az összmagyarság elszakíthatatlan részének tekinthessük magunkat, s ezzel egyenértékű jog illessen meg minden nemzeti kisebbséget.

2.- Szabadon megőrizhessük sajátosságainkat és kollektív értékeinket.

3.- Független érdekvédelmi szervezetet hozhassunk létre.

4.- Ezen jogoknak - nézetünk szerint - valós érvényt csupán egy olyan pártatlan nemzetközi bizottság létrehozásával lehetne szerezni, amely megvizsgálná helyzetünket, döntene az egyes vitás kérdésekben, és ellenőrzési hatáskörrel is rendelkezne.

□

Memorandumunkhoz mellékeljük azt a PROGRAMJAVASLATOT, melyben helyzetünk megoldása érdekében, a román állammal szembeni legfontosabb követeléseket igyekeztünk megfogalmazni.

Erdély, 1982. szeptember

Az ELLENPONTOK szamizdat folyóirat szerkesztői - akiknek névtelenségben maradását az ellenzékieket ért "véletlen" balesetek és nyomtalan eltűnések Romániájában sajnos nem szükséges indokolni.

(Tóth Károly Antal)